

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM FAKULTETI

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM KAFEDRASI

**BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA XALQARO
TAJRIBALAR: YANGI AVLOD
DARSLIKLARI, MILLIY DASTUR VA
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR
INTEGRATSIYASI**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari

2023-yil, 19-may

BUXORO – 2023

«KEYS STADI» METODI YORDAMIDA GAPNING GRAMMATIK ASOSINI ANIQLASHGA O'RGATISH R.X.Jumayev D.J.Nurmuhammedova.....	165
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING NUTQ O'STIRISHNING ILMIIY-NAZARIY AHAMIYATI Sharipova Maxbuba Baxshilloevna Matniyozova Shohida Bahodir qizi	168
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANING SHAKLLANTIRISH METODIKASI Nasimova Nasiba Qurbon qizi.....	170
BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARINING HUQUQIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH TAMOIYILLARI HAMDA PEDAGOGIK AHAMIYATI Hakimova Nargiza Supxonovna.....	173
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI Kasimov Asror Abdulloevich.....	175
"TAFAKKUR" VA "IJODIY TAFAKKUR" TUSHUNCHALARINING FALSAFIY, PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI Qosimova Manzura Abdullayevna.....	177
BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA MEHNAT TARBIYASINING MAQSADI VA VAZIFALARI Rajabova Iroda Hamidovna Ismoilova Sevara O'tkir qizi,.....	179
BOSHLANG'ICH SINFLARDA RASMGGA QARAB INSHO YOZISH YO'LLARI Qayimov Laziz Mirzo o'g'li.....	182
BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARDA HUQUQIY ONGNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUV LOYIHA METODIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI VA DOLZARBLIGI Jumayeva Feruza Faxriddinovna.....	184
BO'LAJAK PEDAGOGLARNI INNOVATSION KASBIY FAOLIYATIGA OID KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING TAKOMILLASHTIRILGAN MODELI Sojida Raxmonova Muxammadovna.....	187
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYA TURLARI VA ULARNI QO'LLASH USULLARI Ro'ziyeva Nigora Kamtarovna.....	189
GERPETOBIONT QO'NG'IZLARNING MAVSUMIY FAOLLIGI Alimova Luiza Xalilovna Xalimov Fazliddin Zakirovich.....	191
BO'LAJAK "TEKNOLOGIYA" FANI O'QITUVCHISINING MUHIM KASBIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA TAJRIBA-SINOV ISHLARI Mo'minova Dilnavoz Komilovna.....	193
O'QUVCHILARNI KREATIVLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH Bobomurodova Latofat Elmurodovna Urokboyeva Sarvinoz Olim qizi,	196
TANQIDIY FIKRLASH VA UNING RIVOJIGA TA'SIR ETUVCHI BA'ZI OMILLAR Qo'ldoshev Rustambek Avezmurodovich Alimova Mavluda Adiz qizi	198
BOSHLANG'ICH SINFLARDA BADIY ASAR USTIDA ISHLASH Botirova Gulchehra To'lqin qizi	200
BOLALARGA ATROF-MUHITNI ASRAB-AVAYLASH VA G'AMXO'RLIK KO'RSATISHGA O'RGATISH Saidova Dilsora Sulton qizi	202
ERTAKLARNING BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARI TARBIYASIDAGI O'RNI D.Nuritdinova D.B.Axmedova.....	205
BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA DARSLARIDA PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNI TASHKIL ETISH Eshim Mardonov Go'zal Qarshiyeva.....	207
TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEKNOLOGIYA FANINI O'QITISH MUAMMOSINING YORITILISH MAZMUNI Hojiyeva Nasiba Bahodirovna.....	209
INTERFAOL MASHQLAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA IJTIMOY KO'NIKIMLARINI SHAKLLANTIRISH O'ktamova Mohinur, Nazarova Marjona.....	212
BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA DIDAKTIK VOSITALARDAN FOYDALANISHNING HOZIRGI HOLATI Iskandarova Muhlisa Hamroyevna Masharipova Umida Abduvoxirovna.....	214
BOSHLANG'ICH SINFLARDA BADIY MATN ORQALI O'QUVCHILAR NUTQINI O'STIRISH YO'LLARI Turdiboyeva Shohsanam Bakiyeva Xilola Sapayevna.....	217
БОШЛАНГИЧ СИНФ ўқувчилари ижтимоийлашувини ривожлантириш имкониятлари Пардаев Бекмурат.....	219
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITUVCHILARNING KASBIY NUTQ MADANIYATINI	

с тем средства массовой информации, широкая общественность, специалисты разных сфер деятельности отмечают снижение моральных норм в разных сферах жизни мы можем наблюдать, как высказывается мнение о наблюдаемом. Почему именно среди молодежи, детей наблюдаются случаи нарушения нравственных норм? Ответ на этот вопрос лежит в основе нравственного воспитания. Проблемы возникновения и сущности морали, нравственного сознания и поведения людей изучает наука этика.

Мораль является одной из форм общественного сознания и представляет собой совокупность правил, критериев порядка, этикета, взаимодействия, общения, поведения, признаваемых конкретным обществом, необходимых для соблюдения, регулирующих общественные отношения и поведение личности.

Мораль носит исторический, изменчивый характер, правила морали определяются социальными условиями жизни людей и различаются в разных слоях общества.

Моральная норма признается обществом правилом, выполнение которого его членами является обязательным-добровольным.

Нравственная привычка-потребность нравственного поведения в совершенствовании, которая формируется у учащихся за счет последовательного, постоянного, систематического повторения поведения с положительным содержанием в благоприятных ситуациях.

Используемые литературы

1. Рахмонова Г. Ш., Намозова Ш. Духовность-важный фактор развития общества //scientific impulse. – 2022. – т. 1. – №. 4. – с. 1455-1460.
2. рахмонова г. ш. и др. олий таълим муассасалари ўқитувчиларининг креатив компетентлигини ривожлантириш //scientific impulse. – 2022. – т. 1. – №. 4. – с. 1347-1350.
3. Rahmonova G. Talabalarni ma'naviy shakllantirishda ma'naviy-axloqiy tarbiyaning o'rni //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – т. 3. – №. 3. Shavkatovna R. G. Improving technologies to develop spiritual and moral competencies in future teachers //the american journal of management and economics innovations. – 2020. – т. 2. – №. 09. – с. 1-5.

МАКТАВГАЧА ТА'ЛИМ ТИЗИМИДА ЭТНИК МАДАНИЙ ТА'ЛИМ ВА УНИНГ ТАРИХИЙ ИЛДИЗЛАРИ

Sharipova Maxbuba Baxshilloeyvna

BuxDU o'qituvchisi

Islomova Mehriniso Mirzoyevna

BuxDU talabasi

Bugungi kunda etnik-madaniy ta'lim bir necha nuqtayi nazardan ko'rib chiqiladi: bir tomondan, murakkab integrativ va fanlararo hodisa bo'lgan zamonaviy pedagogika muammosi, ta'lim va tarbiya jarayonida etnomadaniy yo'nalishning tarkibiy qismi boshqa tomondan tomonlar zamonaviyning ustuvor yo'nalishi sifatida davlat ta'lim standartlari va etnik-madaniy ta'lim kontsepsiyasi orqali amalga oshiriladi. Shu munosabat bilan etnik-madaniy ta'limni amalga oshirishda ikkita qutbli pozitsiya ajratiladi: birinchisi, 1990-yillarda shakllangan va etnopedagogizatsiyani o'z ichiga olgan monoetnik (milliy) madaniy an'analarning chuqurlashishi bilan bog'liq. Ta'lim va tarbiya jarayonlari (A.Yu.Belogurov, G.S. Denisova, M.R. Radovel, T.K. Soloduxin). Ikkinchi, shaxsning ko'p millatli madaniy kompetentsiyasini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, shunga asoslanadi.

Ta'lim xarakteri, bu uning maqsadlari, vazifalari, mazmuni, texnologiyalari shaxsni

etnik guruh sub'ekti sifatida rivojlantirishga qay darajada yo'naltirilganligini ko'rsatadi. Bugungi kunda shuni ta'kidlash kerakki, etnik-madaniy ta'limning ahamiyatiga yetarlicha baho bermaslik sub-ma'naviy muammolarga olib keladi. Etnomadaniy ta'lim va tarbiya jarayoni muloqot va o'zaro ta'sir masalalari bilan bog'liq. B.Malinovskiy, A.Redkliff-Braun, Gordi va Monika Uilsonlar, D.Freyzer, E.Tilor va o'z asarlarida etnik madaniyat va sivilizatsiyalari ko'rib chiqilgan Etnik madaniy ta'lim tarixiga nazar soladigan bo'lsak, tosh davriga borib taqaladi. Mehnat qilish orqali, insonning ongi va shuuri o'zgargani sari, ish qurollari, texnika, maishiy turmush ham o'zgardi. Insonlar yashash taraqqiyoti, tamaddun insonlarni dunyoqarashini o'zgartirib, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar ham tan olina boshladi. Jamiyat yacheykalari o'rtasida turli qatlamlar yuzaga kela boshladi: ziyoli, ishchi, hunarli, hunarsiz, boy, kambag'al kabi qatlamlar yuzaga keldi. Qatlamlar orasidagi tafovutlarda odamlar o'zligini yo'qotmaslik, insoniylik fazilatlari borasidagi ilmlar ham taraqqiy eta boshladi.

O'rta Osiyoning qadimgi tarixini o'rganishda "Avesto" ning o'rni beqiyosdir. Unda diniy e'tiqod va xalqlarning o'zaro aloqalari bilan bir qatorda ularning hayoti, etnik madaniy hayoti va ta'limi, turmushi, urf-odatlarini, marosimlari aks ettirilgan. Shuningdek bu buyuk asarda tarix, falsafa, dinshunosli, manbashunoslik, geografiya, etnografiya va umuman, ijtimoiy-siyosiy hayotning barcha jabhalariga oid eng qadimgi ma'lumotlar to'plangan. Olimlarning e'tirof etishlaricha, Avesto Sharq xalqlari qadimgi davrlarini tadqiq etishda hozirgi muhim manba bo'lib, u o'zining bu ahamiyatini bundan buyon ham saqlab qoladi.

Ajdodlar tomonidan yaratilgan tarbiyaviy qadriyatlarni o'rganishda ta'lim tizimi imkoniyatlarga alohida e'tibor qaratish lozim. Sharq mutafakkirlarining asarlarini o'rganish, tahlil qilish, ularning ijodi va ta'lim-tarbiyaga oid qarashlarini pedagogik nuqtai nazardan tadqiq etish muhim amaliy ahamiyatga ega". Ular o'z asarlarida shaxs ma'naviyati, insonda odob-axloqning yuksak namunalari tarkib toptirish, oila, nikoh, farzand tarbiyasi, halol mehnat bilan kun kechirish, atrof-muhitga nisbatan oqilona munosabatda bo'lishga oid qarashlarni bayon qilganlar. Shunday qilib, inson va uni tarbiyalash masalalari Sharq mutafakkirlari va allomalari o'z asarlarida insonning bilim olishi, hunar egallashi, undagi yuksak ma'naviy-ahloqiy sifatlarni ulug'laydilar va shunday fazilatlarga ega bo'lishga barchani chorlaydilar. Etnik ta'lim hamda ma'naviy yuksak, zamonaviy ilm-fanni egallagan, ajdodlarimizning boy ma'naviy merosga sohib chiqqan avlodni hech qanday tashqi kuch, g'oya yoki mafkura aslo o'z ta'siriga tushira olmaydi. Bunday avlodni voyaga yetkazgan xalqning istiqboli porloq, kelajagi buyukdir.

Milliy etnik-madaniy ta'lim tizimi. Etnomadaniy ta'lim hal etishda hissa qo'shish uchun mo'ljallangan shaxsni tarbiyalash va tarbiyalashning dolzarb vazifalarini hal etuvchi tizimdir. Uning asosiy vazifalar quyidagilardir:

- 1) tarbiyalanuvchilarning etnik madaniyatini tarbiyalash;
- 2) barcha uchun etnik-madaniy kompetentsiyani tarbiyalash va singdirish ijtimoiy va yosh guruhlari;
- 3) etnik madaniyat yordamida tarbiyalanuvchilarning shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish ta'lim;
- 4) etnik-madaniy ta'lim resurslarini jalb qilish xalq yordami bilan shaxsning g'ayriijtimoiy xatti-harakatlarining oldini olish madaniyat va ijodkorlik;
- 5) ko'p madaniyatli shaxsni tarbiyalash, maxsus shaxsni yaratish shaxsni o'ziga xos madaniyati bilan aniqlash uchun shart-sharoitlar va boshqa madaniyatlarni assimilyatsiya qilish.
- 6) ko'p tilli shaxsni shakllantirish: ona tili, davlat va rus tillarida samarali muloqot qila oladi.

Etnik-madaniy ta'limning vazifalari ham quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- bolalarni, tarbiyachilarni, ota-onalarni etnik-madaniy qadriyatlar asosida tarbiyalash

- bolalarning ko'nikmalarini muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun sharoit yaratish vizual, musiqiy, badiiy va nutqiy va teatr faoliyati, bolalarning rivojlanishiga yordam beradi.

- maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijodkorlik, aqliy va hissiy-axloqiy birligini ta'minlash; .

Maktabgacha yoshdagi bolalarning etnik madaniy ta'limini rivojlantiruvchi vositalar:

- turli millat farzandlari bilan muloqot qilish;

- folklor;

- badiiy adabiyot o'qish;

- o'yin, xalq o'yinchoqlari;

- san'at va hunarmandchilik;

- musiqiy folklor;

- etnik muzeylar.

Turli mintaqalarda etnik-madaniy ta'limni amalga oshirish bo'yicha tadqiqotlarni tahlil qilganda

Xulosa qilib aytganda, bugungi kun maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yurituvchilar dunyo hamjamiyatida raqobatbardosh, ijodkor, bag'rikeng, mas'uliyatli, ko'plab sohalarda malakali bo'lishni talab qilmoqda, lekin ayni paytda shu bilan birga, milliy o'ziga xoslik, vatanparvarlik tuyg'usi bilan shakllangan o'z etnik o'ziga xosligini aniq anglagan holda, ona tilini bilish, milliy madaniyat va an'analarni anglagan holda tarbiyalash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Akramov Sh. va boshqalar. O'zbekistonning madaniy obidalari. -Toshkent.: O'zbekiston, 1993 y.
2. Madaniyat va ma'naviyat muammolari.-Toshkent.: Meros, 2004 y.
3. Xayrullaev M. O'zbekistonda ijtimoiy falsafiy fikrlar tarixidan.-Toshkent.: O'zbekiston, 1995 y.
4. Mavrulov A. Madaniyat va tafakkur o'zgarishlari. Toshkent.: 2004 y.
5. Abdullaev M. Madaniyatshunoslik asoslari. Toshkent.: —Farg'ona||, 2008 y.
6. Abdullaev M., Umarov E., Ochildiev A., Madaniyatshunoslik asoslari. - Toshkent.: Turon-iqbol, 2006 y. 14
8. Ochildiev A. Madaniyat falsafasi. -Toshkent.: Muxarrir, 2010y.
9. Bekmurodov M, Yusupova N. Madaniyat sotsiologiyasi. Toshkent.: Yangi asr avlodi. -2010 y.
10. Abduraxmonov M., Raxmonov N. Madaniyatshunoslik. Universitet, Toshkent.: - 2011y.

«KEYS STADI» METODI YORDAMIDA GAPNING GRAMMATIK ASOSINI ANIQLASHGA O'RGATISH

R.X.Jumayev

BuxDPI dotsenti

D.J.Nurmuhammedova

BuxDPI talabasi

O'quvchilardan berilgan gapni o'qish, gap bo'laklarining chizmasini ko'rish, ega va kesim nima uchun gapning grammatik asosini deyilishini tushuntirib berish talab qilinadi. O'qituvchi bolalarga gap chizmasini chizib tushuntirishi mumkin. Gapning tik chizmasini ham ko'rsatish o'quvchilarning ega va kesim gapning grammatik asosligini anglab olishlariga qulaylik yaratadi. Bu topshiriqniig bajarilishi orqali ega va kesim gapniig grammatik asosini tashkil qilishi, shuning uchun gapdagi ega yoki kesim tushirilsa, fikr tugallanmay qolishi uqtiriladi. Shuning uchun gap bo'laklari to'liq berilgan gap chizmasini ko'rsatish orqali tushuntirish lozim. Gaplarnpng chegarasini aniqlash, zarur tinish belgisini qo'yib ko'chirish. Bir so'zdan tuzilgan gapni topish, uni tugallangan ohang bilan o'qish. Quyidagi matnni kerakli tinish belgilari qo'yib ko'chiring.